

Recenzja osiągnięcia naukowego oraz całokształtu dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr. n. hum. Agnieszki Olchowskiej- Kotali

w związku z wszczętym postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu w dyscyplinie Nauk o Zdrowiu, sporządzona po wyznaczeniu mnie na recenzenta przez Radę Doskonałości Naukowej działającą na podstawie art. 221 ust.4 ustawy z dnia 20 lipca 2018r.- Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (tj.Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn.zm.)

1. Rozwój zawodowy i naukowy

Doktor nauk humanistycznych Agnieszka Olechowska- Kotala ukończyła studia na Uniwersytecie Wrocławskim, w 1995 roku uzyskując tytuł magistra psychologii. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii uzyskała w 2006 roku na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 1.01.1996 jest zatrudniona w Zakładzie Humanistycznych Nauk Lekarskich Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, gdzie do roku 2010 pracowała na stanowisku asystenta a następnie na stanowisku adiunkta. Od lipca 2013 roku odpowiada za przebieg procesu dydaktycznego w zakresie psychologii lekarskiej, historii medycyny, etyki lekarskiej i socjologii w medycynie. Od roku 2022 habilitantka pracuje jako adiunkt w międzywydziałowym Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, którego częścią jest w Zakład Humanistycznych Nauk Lekarskich W latach 1995-2005 habilitantka równolegle do pracy na uczelni, pracowała na ½ etatu w Specjalistycznym Ośrodku Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu, przy Polskim Związku Głuchych diagnozując i wspierając rozwój psychoruchowy podopiecznych Ośrodka. W swoich badaniach habilitantka podejmuje tematykę aspektów psychologicznych w opiece zdrowotnej należąca do zakresu dyscypliny Nauk o Zdrowiu.

2. Ocena dorobku naukowego

2.1 Ocena osiągnięcia naukowego, które powinno stanowić znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej

Osiągnięciem naukowym wskazanym przez habilitantkę jako przedmiot ubiegania się o stopień doktora habilitowanego jest monografia zatytułowana: „**Komunikowanie o ryzyku towarzyszącym terapii medycznej**”, która została wydana w roku 2021 przez Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, ISBN978-83-7055-615-0. Monografia liczy 254 strony i zawiera wprowadzenie, część teoretyczną dotyczącą komunikowania o ryzyku terapii, część empiryczną, podsumowanie, wykaz literatury oraz streszczenie w języku polskim i angielskim.

W części empirycznej monografia zawiera badania własne nad sposobami komunikowania o ryzyku towarzyszącym terapii medycznej oraz przegląd literatury na ten temat. Badania habilitantki zostały przeprowadzone w dwóch cyklach.

Pierwszy cykl był poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie: jak uczynić komunikat zawierający niepewność zrozumiałym i ważnym dla pacjenta, w oparciu o rozwiązanie następujących problemów badawczych:

- Jakie cechy informacji werbalnych i numerycznych budują główne przesłanie komunikatu o ryzyku?
- Co może ułatwić pacjentowi zrozumienie głównego przesłania komunikatu o ryzyku?
- Jaką rolę w komunikacie o ryzyku pełni informacja o czasie pojawienia się skutków ryzykownego działania?

Drugi cykl badań dotyczył preferencji i oczekiwań pacjentów dotyczących komunikowania o ryzyku terapii oraz umiejętności lekarzy w tym zakresie. W drugim cyklu habilitantka poszukiwała odpowiedzi na pytania:

- Jakie są oczekiwania pacjentów? Jakie informacje o ryzyku uznają oni za istotne i pomocne w podejmowaniu decyzji?

- Czy są jakieś zmienne podmiotowe (socjogeograficzne, psychologiczne), które mają wpływ na to jak ludzie przetwarzają informacje o ryzyku i podejmowane decyzje dotyczące zdrowia?
- Czy interakcje pomiędzy lekarzami i pacjentami pozwalają pacjentom podejmować decyzje dotyczące ryzykownych terapii i procedur?
- Jakie kompetencje/umiejętności są niezbędne lekarzom, aby adekwatnie komunikować ryzyko?
- Czy lekarze posiadają kompetencje, pozwalające na przekazanie pacjentom informacji o ryzyku?

W badaniach pierwszego cyklu autorka identyfikowała czynniki nadające znaczenie informacjom o ryzyku, zmierzając do ustalenia, jak pacjenci interpretują werbalne opisy ryzyka. Liczby dobrane przez respondentów do słownych etykiet częstości wystąpienia efektów ubocznych, istotnie odbiegały od umieszczanych w informacjach umieszczanych w ulotkach dotyczących leków. Rezultaty kilku przeprowadzonych przez autorkę badań wskazały, że na interpretację werbalnych określeń ryzyka wpływa doświadczenie życiowe pacjenta oraz kontekst, w jakim pojawiają się etykiety słowne. W oparciu o wyniki badań habilitantka wysnuła wniosek, że przedstawiając choremu ryzyko lekarz nie powinien stosować werbalnych etykiet rekomendowanych przez Europejską Agencję Leków do informowania o częstości występowania efektów ubocznych. Przedmiotem kolejnych analiz były piktografy, prezentujące ryzyko graficznie za pomocą ikon na matrycach (zwykle 10 na 10). Sprawdzano na ile wspierają one pacjenta w zrozumieniu komunikatu o ryzyku. Zastosowanie piktografów prowadziło do uchwycenia i zapamiętania różnic pomiędzy osobami stosującymi i niestosującymi terapii, i spotykało się z aprobatą respondentów. Kolejnym analizowanym elementem komunikatu dotyczącego ryzyka jest rama czasowa, określająca termin zdarzenia. Habilitantka zbadała, istotność informacji o horyzoncie czasowym. Wyniki badań wskazują, że pacjenci są bardziej zainteresowani komunikatem przedstawiającym ryzyko w krótszej ramie czasowej (skutki terapii za 5 lat, a nie za 10 lat). Badając percepcję znaczenia komunikatu sprawdzono także, czy rekomendowany przez oficjalne instytucje do prezentowania liczbowo ryzyka format częstości z jednakowymi licznikami będzie tym, który pacjenci i lekarze wskażą jako najbardziej jasny i zrozumiały, czyli taki któremu łatwo nadać znaczenie.

Badania potwierdziły, że zalecany format był wskazywany jako klarowny i jasny również często, jak format procentowy.

W drugim cyklu badań habilitantka przeprowadziła analizę preferencji pacjentów dotyczących komunikowania o ryzyku oraz kompetencji lekarzy w tym obszarze. Badaczka zapytała polskich pacjentów o ich doświadczenia i oczekiwania. Odpowiedzi, jakich udzielali pacjenci wskazują, że najczęściej podejmowanym aspektem komunikowania o ryzyku są działania niepożądane leków. Pacjenci wskazywali na rzadkie stosowanie pomocy graficznych. Wyniki badań tylko w niewielkim stopniu różnią się od badań pacjentów z innych krajów kultury zachodniej. Wykazaną różnicą jest nieznacznie mniejsza gotowość polskich pacjentów do pełnienia aktywnej roli w podejmowaniu decyzji medycznych. Kolejny element drugiego cyklu badań habilitantki jest analiza umiejętności i wiedzy lekarzy oraz studentów ostatnich lat medycyny (V i VI roku) z zakresu interpretowania danych o ryzyku i komunikowania o nim. Rezultaty badań przeprowadzonych wśród obecnych i przyszłych specjalistów ochrony zdrowia wskazują, że wskazane jest kształcenie przygotowujące lekarzy do postulowanego aktualnie włączania pacjentów do podejmowania decyzji o zdrowiu, zwłaszcza tych które są związane z ryzykiem. Przeprowadzone badania wykazały istotną potrzebę rozwijania umiejętności analizy i komunikowania ryzyka w ramach kształcenia przed- i podyplomowego.

Ostatni rozdział monografii zawiera podsumowanie badań oraz rekomendacje dla praktyki lekarskiej. W rozdziale tym znalazła się także adaptacja narzędzia do badania umiejętności analizowania i komunikowania o ryzyku towarzyszącym terapii. Zaadaptowany do warunków polskich Test Umiejętności Krytycznej Analizy Ryzyka (Critical Risk Interpretation Test CRIT) może być narzędziem badania kompetencji w omawianym zakresie i w konsekwencji podstawą interwencji edukacyjnych.

Habilitantka podjęła w swojej monografii bardzo istotny i mało zbadany w warunkach polskich problem badawczy, jakim jest komunikowanie ryzyka. Część teoretyczna monografii została oparta na teorii rozmytego śladu (Fuzzy Trace Theory) Reyny i Brainerda.

Dobór literatury i trafny wybór tematu badań potwierdza dojrzałość naukową habilitantki.

Przedstawienie przeprowadzonych badań, w części empirycznej, zostało po części podporządkowane stylowi monografii, który sprawia że praca jest przyjazna czytelnikowi i dostępna dla różnych odbiorców. W kontekście cytowania czy ew. powtórzenia przeprowadzonych badań przydatna byłaby, zgodna z przyjętymi schematami naukowymi informacja o nich.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że monografia stanowi nowatorskie, bardzo ciekawie zaprojektowane i starannie przygotowane opracowanie tematu niezwykle aktualnego, wobec przemian współczesnej opieki medycznej.

Monografia : „**Komunikowanie o ryzyku towarzyszącym terapii medycznej**”, jest osiągnięciem naukowym, uzyskanym po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiącym znaczny wkład Autorki w rozwój nauk o zdrowiu w rozumieniu art. 16 ust. 1 u.s.n.t.n. Jest to praca dobra warsztatowo i metodologicznie. Autorka formułuje dobrze uargumentowane wnioski stanowiące istotną nowość w polskiej refleksji nad komunikowaniem ryzyka w opiece medycznej.

2.2 Ocena pozostałego dorobku naukowego

Dorobek naukowy Habilitantki, zgodnie z przedłożonymi dokumentami stanowią 24 publikacje oryginalne i poglądowe, 16 rozdziałów w monografiach naukowych, 2 monografie oraz jedna redakcja naukowa monografii.

Dr Agnieszka Olchowska- Kotala jest autorką 10 publikacji notowanych w Web of Science.

W ośmiu z nich jest pierwszym , a w dwóch pozostałych ostatnim autorem.

W czterech z nich jest jedynym autorem.

Sumaryczny IF jej publikacji wynosi 12,997, a punktacja MNiSW -807 punktów.(w tym 25 przed uzyskaniem tytułu doktora).

Całkowita liczba cytowań jej publikacji wynosi 53 , w tym 3 autocytowania, a Indeks Hirscha wynosi 5.

Wszystkie wymienione poniżej publikacje notowane Web of Science powstały po uzyskaniu stopnia doktora przez habilitantkę.

1. **Olchowska-Kotala, A.** & Szmyrka-Kaczmarek, M. (2010). Illness representation and self-assessment of disability level in patients suffering with rheumatoid arthritis. *Advances in Clinical and Experimental Medicine*, 19 (4): 503-512.
2. **Olchowska-Kotala, A.** (2013). Illness representations in individuals with rheumatoid arthritis and the willingness to undergo acupuncture treatment. *European Journal of Integrative Medicine*, 5(4): 347-351.
3. **Olchowska-Kotala, A.** (2013). Individual differences in cancer patients' willingness to use complementary and alternative medicine. *Advances in Clinical and Experimental Medicine*, 22(6): 855-860.
4. **Olchowska-Kotala, A.**, & Barański, J. (2016). Polish physicians' attitudes to complementary and alternative medicine. *Complementary Therapies in Medicine*, 27: 51-57
5. **Olchowska-Kotala, A.** (2018). Body esteem and self-esteem in middle-aged women. *Journal of Women and Aging*, 30(5): 417-427.
6. Bajcar, B., Babiak, J., & **Olchowska-Kotala, A.** (2019). Cyberchondria and its measurement. The polish adaptation and psychometric properties of the cyberchondria severity scale CSS-PL. *Psychiatria Polska*, 53(1): 49-60.
7. **Olchowska-Kotala, A.** (2019). Verbal descriptions accompanying numeric information about the risk: the valence of message and linguistic polarity. *Journal of Psycholinguistic Research*, 48(6): 1429–1439.
8. **Olchowska-Kotala, A.**, & Bajcar, B. (2020). Predictors of undergoing colonoscopy, does time horizon matter? *Journal of Primary Prevention*, 41(2):127-137.
9. Uchmanowicz, I., Faulkner, K. M., Vellone, E., Siennicka, A., Szczepanowski, R., & **Olchowska-Kotala, A.** (2022). Heart failure care: testing dyadic dynamics using the Actor-Partner Interdependence Model (APIM)- a scoping review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4): 1919.
10. **Olchowska-Kotala, A.**, Uchmanowicz, I., & Szczepanowski, R. (2022). Verbal descriptors of the frequency of side effects: implementation of EMA recommendations in patient information leaflets in Poland. *International Journal for Quality in Health Care*, 34(1).

Habilitantka pogrupowała publikacje składające się na dodatkowy dorobek naukowy w sześć obszarów badawczych:

1. Studiowanie medycyny i praca lekarza
2. Zachowania pacjentów w zdrowiu i chorobie
3. Społeczny i psychologiczny odbiór śmierci
4. Profilaktyka zdrowia
5. Podmiotowe i sytuacyjne uwarunkowania stosowania niekonwencjonalnych metod terapii
6. Ocena i komunikacja ryzyka związanego z terapią medyczną

Pod względem merytorycznym, dorobek Habilitantki wskazuje na to, że wykazuje się ona istotną aktywnością naukową w reprezentowanej przez siebie dyscyplinie naukowej.

3. Członkostwo w towarzystwach naukowych

Habilitantka jest członkiem następujących towarzystw naukowych:

1. International Association for Communication in Health Care
2. Polskie Towarzystwo Komunikacji Medycznej
3. Polskie Towarzystwo Neuropsychologiczne

4. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie

Dr Agnieszka Olchowska- Kotala od 1996 roku do 2022 pracowała na Wydziale Lekarskim w Zakładzie Humanistycznych Nauk Lekarskich Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu prowadząc zajęcia z psychologii lekarskiej z elementami komunikacji interpersonalnej dla studentów III roku kierunku lekarskiego i warsztatowe zajęcia fakultatywne umiejętności komunikacyjnych dla studentów, zajęcia z psychologii klinicznej dla studentów I roku kierunku lekarsko-stomatologicznego oraz treningi efektywnej komunikacji pacjentem dla lekarzy i doktorantów w ramach kształcenia podyplomowego.

Od 2022 Habilitantka pracuje jako adiunkt w międzywydziałowym Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, którego częścią jest aktualnie Zakład Humanistycznych Nauk Lekarskich.

Od lipca 2013 roku (do dziś) odpowiada za przebieg procesu dydaktycznego w Zakładzie Humanistycznych Nauk Lekarskich koordynując dydaktykę w zakresie przedmiotów takich jak: psychologia lekarska, historia medycyny, etyka lekarska, socjologia w medycynie dla Wydziału Lekarskiego; psychologia kliniczna, psychologia z socjologią, prawo i etyka dla Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego oraz fakultetów z zakresu nauk humanistycznych i społecznych dla studentów tych wydziałów.

Osiągnięcia dydaktyczne dr Agnieszki Olchowskiej- Kotali to m.in. :

- Wprowadzenie nowego przedmiotu obowiązkowego: *Psychologia lekarska z elementami komunikacji interpersonalnej* w miejsce przedmiotu: *Psychologia lekarska*. Zaprojektowany nowy przedmiot zmienił zakres nauczania z teoretycznego, nastawionego na przyswojenie wiedzy na praktyczny- nastawiony na naukę umiejętności, które mogą być wykorzystywane w realnej praktyce lekarskiej. Zgodnie z dostarczonymi informacjami stworzyła nowatorski program nauczania oparty o „stosowany i rekomendowany przez Europejskie Towarzystwo Komunikacji Klinicznej, model Calgary-Cambridge. „
W opisie programu pojawia się błąd. Nie istnieje i nigdy nie istniało Europejskie Towarzystwo Komunikacji Klinicznej. Prawdopodobnie habilitantka ma na myśli Europejskiego Stowarzyszenia ds. Komunikacji w Opiece Zdrowotnej, które popularyzuje różne modele komunikacji.
- Zaprojektowanie i przeprowadzenie kursów doskonalących dla lekarzy i lekarzy dentyków dla Wydziału Lekarskiego Kształcenia Podyplomowego: *Trening efektywnego komunikowania się z pacjentem*.
- Wprowadzenie nowego przedmiotu fakultatywnego: *Podstawy komunikacji między lekarzem i pacjentem* dla studentów I-III roku medycyny, mającego na celu zwiększenie umiejętności komunikacyjnych u przyszłych lekarzy;

Habilitantka aktywnie i efektywnie wspiera studentów w ich badaniach naukowych.

Była opiekunem studentów :

- nagrodzonych 3 miejscem na II International Student Conference of Young Medical Researchers, Wrocław, 13-14.04.2012 pt. Assessment of anxiety levels in patients during endoscopy of the upper and lower gastrointestinal tract and its relations with the pain during the procedure
- wygłaszających pracę podczas 1st International Young Researchers Conference, Opole, 04.04.2017 pt. Numbers and words- how to talk about side effects
- wyróżnionych na Konferencji Studenckiej „Magis in Medicinae III”, Poznań, 19.05.2018 pt. Często a rzadko. Jak pacjenci postrzegają określenia prawdopodobieństwa wystąpienia skutków ubocznych terapii medycznych?

Dr Agnieszka Olchowska- Kotala była organizatorem konferencji poświęconej zagadnieniom komunikacji lekarz-pacjent: „*Co mi jest, doktorze*” wraz z International Federation of Medical Students Associations (IFMSA) i Studenckim Kołem Naukowym Prawa Biomedycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 13.12.2013;

Habilitantka jest autorką następujących publikacji mających na celu popularyzację zagadnień dotyczących komunikacji w praktyce medycznej i opieki nad pacjentem:

- Olchowska-Kotala, A. (2005). Nieprzestrzeganie zaleceń lekarza. *Lekarz Rodzinny*, 10(5): 551-553.
- Olchowska-Kotala, A. (2005). Ocenianie lekarza. *Lekarz Rodzinny*, 10(9): 984-987.
- Olchowska-Kotala, A. (2006). Psychologia w medycynie. *Lekarz Rodzinny*, 11(12): 1266-1268.
- Olchowska-Kotala, A. (2012). Percepcja choroby przez pacjenta. *Lekarz Rodzinny*, 17(12): 936-940.

5. Współpraca krajowa i międzynarodowa

Habilitantka jest członkiem zespołu realizującego projekt Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w ramach Programu Operacyjnego Wiedza- Edukacja- Rozwój (POWR. 03.01.00-00-T179/18) dofinansowanego z Funduszy Europejskich pt.

Kierowała projektem realizowanym we współpracy z Politechniką Wrocławską (Porozumienie o współpracy z dnia 25.01.2018), pod tytułem : Temporalny i percepcyjny wymiar przetwarzania informacji medycznych i zachowań zdrowotnych. Konsekwencje dla jednostki i organizacji. Projekt ten zaowocował pierwszą wspólną publikacją:

Współpracowała z Wydziałem Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach studiów podyplomowych Prawa Medycznego i Bioetyki w przygotowaniu i prowadzeniu bloku pt.: Komunikowanie między pacjentem a lekarzem i innymi przedstawicielami zawodów medycznych

Dr Agnieszka Olchowska- Kotala jest członkiem międzynarodowego zespołu kierowanego przez prof. dr hab. Izabellę Uchmanowicz zajmującego się opieką nad chorym z niewydolnością serca, w ramach którego we współpracy z Stony Brook University School of Nursing i University of Rome powstała publikacja:

Uchmanowicz, I., Faulkner, K. M., Vellone, E., Siennicka, A., Szczepanowski, R., & Olchowska-Kotala, A. (2022). Heart failure care: testing dyadic dynamics using the Actor-Partner Interdependence Model (APIM)- a scoping review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4): 1919.

6. Nagrody dydaktyczne i naukowe

Habilitantka w trakcie swojej pracy uzyskała następujące nagrody

Nagroda dydaktyczna:

- 2009-nagroda indywidualna II stopnia JM Rektora UMW za przygotowanie monografii: Agnieszka Olchowska-Kotala „Kto i dlaczego leczy się niekonwencjonalnymi metodami terapii”; Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek, 2009.

Nagrody naukowe:

- 2014- nagroda indywidualna II stopnia JM Rektora UMW za ważne i twórcze osiągnięcia w pracy naukowej za cykl artykułów na temat komunikacji lekarza z pacjentem
- 2015- nagroda indywidualna II stopnia JM Rektora UMW za ważne i twórcze osiągnięcia w pracy naukowej za cykl publikacji dotyczących psychologicznych aspektów zdrowia i choroby
- 2018- nagroda indywidualna I stopnia JM Rektora UMW za ważne i twórcze osiągnięcie w pracy naukowej za publikację umieszczoną w Journal Citation Reports
- 2021-nagroda indywidualna II stopnia JM Rektora UMW za ważne i twórcze osiągnięcie w pracy naukowej za publikację umieszczoną w Journal Citation Reports

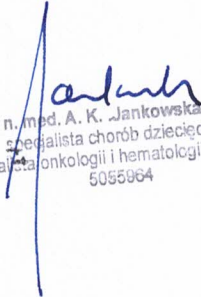
7. Podsumowanie

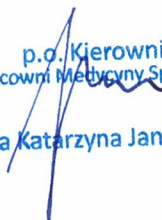
Po zapoznaniu się z działalnością naukową, dydaktyczną i organizacyjną dr n. hum Agnieszki Olchowskiej- Kotali stwierdzam co następuje:

- I. Osiągnięcie naukowe Habilitantki spełnia wymogi formalne i merytoryczne oraz wnosi znaczący wkład w rozwój określonej we wniosku dyscypliny naukowej. Analiza osiągnięcia dostarcza dowodu, że Habilitantka posiada umiejętność projektowania, realizacji i raportowania badań naukowych.
- II. Pozostały dorobek naukowy Habilitantki jest wystarczający i potwierdza jej istotną aktywność naukową
- III. Habilitantka posiada duże doświadczenie dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie
- IV. Habilitantka wykazała doświadczenie międzyuczelnianej i międzynarodowej współpracy naukowej.

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę osiągnięcia naukowego oraz pozostałego dorobku naukowego, a także szerokie doświadczenie dydaktyczne i badawcze stwierdzam, iż w mojej ocenie Pani dr Agnieszka Olchowska – Kotala spełnia ustawowe wymogi stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego (art. 221 ust. 4 i 5 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz 85. Z późn. zm.)). Wniosuję zatem o dopuszczenie Pani dr n. hum. Agnieszki Olchowskiej- Kotali do dalszych etapów zmierzających do nadania stopnia doktora habilitowanego.

dr hab. n. med. A. K. Jankowska, prof. UMK
specjalista chorób dziecięcych
specjalista onkologii i hematologii dziecięcej
5055964

p.o. Kierownika
Pracowni Medycyny Społecznej

dr hab. Aldona Katarzyna Jankowska, prof. UMK